

סימן קנה

כהנים אם מותרים ללמוד רפואה

בעה"י

י"ט תמוז תשל"ד

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר שמעון שוואב שליט"א.

הנה באשר שהדבר הוא פשוט וברור כל כך שאסור לכהן ליטמא למת ומפורסם זה בכל העולם, אשר על כן פשוט וברור שאפילו אם יבואו גדולי עולם ויאמרו להקל אין שומעין להם דהא מציינו ביבמות שאף להחמיר לא נשמע אף לגדולי גדולים ביבמות דף ק"ב ע"א אמר רבה א"ר כהנא אמר רב אם יבוא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין שכבר נהגו העם בסנדל, ופשוט שאין הכוונה שיאמר ע"פ נבואה דאף הכרעה קטנה א"א ע"פ נבואה דלא בשמים היא ואלה המצוות שאין נביא רשאי לתדש בדברי תורה אף לא להכרעת מחלוקת א"א זה נבואה כדאיתא במגילה דף ג' ע"א ולר' יהושע לא תועיל אף הבת קול דהלכה כב"ה כדאיתא ביבמות דף י"ד ע"א, והנביא שאומר דבר נבואה איזה הכרעה בד"ת מפורש ברמב"ם שהוא נביא השקר, וא"כ בתכרח שהפירוש הוא אם יבוא אליהו ויאמר לנו ע"פ חכמתו וגדולתו בתורה איך שהדין הוא שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו מטעם שכבר נהגו בסנדל, ומה שאמר אם יבא אליהו ולא אם יבא חכם אחר שאין חולקין עליו כגון עזרא נראה משום דאליהו הוא יבא להגלות במהרה ולברר המחלוקת ולפשוט הבעיות כדאיתא בסוף עדיות שגם או אם יאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו, וכ"ש שלא שייך לסמוך על איזה אדם שמורה להקל בטומאת כהנים מחמת שהם כבר טמאי מת דאין יכולין ליטהר, שלכן אין צורך אף לבדוק מי הוא מתבר הקונטרס הלז שאף אם היה ת"ח אינו כלום אבל זה גופא מעיד שלא שייך זה המחבר לא לתורה ולא לחכמה אלא גס לבו שאף בהוראה הא ידוע מה שאמרו עליו תנ"ל באבות והכא גס לבו לומר דברים שרוצה נגד כללי ההוראה, שלכן היה ברור אצלי שאלו הכהנים שהולכין ללמוד חכמת הרפואה ומטמאין עצמן למתים אם היו רוצין לידע הדין האמת היו יודעין למי לשאול כי ב"ה ישנם מורי הוראה הראוין להורות כהלכה אלא אין חוששין להאיסור כלל ולהטעות את עצמן שלא יתעוררו בתשובה כלל מצאו איזה קונטרס שעליו סומכין ולא היה בשביל זה למהר להשיב כי טרדותי רבו מכח אנוש כמוני, אבל באשר כבוד ידידי חוק עלי ואולי יש בבני קהלתו עוד כהנים שאחרי שכבר אחדים פרצו קדושת הכהונה נעשה גם להם היתר, תיכף ביום בואי במעון הקיץ אני כותב לחזק ידי כתר"ה ולהודיע שאסור לכהנים

משום דסברי שהוא רק ענין רשות, אף שא"כ נצטרך לפרש הא דרשב"ג אומר אין עושין נפשות לצדיקים שהוא דבר איסור שזה לכאורה א"א לומר דהא יסתור לזה מהרבה דורות ממאות שנים קודם שעשו נפשות להצדיקים המפורסמים וצ"ע לדידהו איך הוא ענין מצבה לדידהו. ובפי' המשנה כתב הרמב"ם שהוא הציון דכתוב ובנה אצלו ציון וזה תמוה לכאורה דציון הוא בשביל כהנים שלא יטמאו כמפורש במו"ק דף ה' ע"א והוא ציון בסיד וכן בנדה דף ג"ז ע"א מפורש שהוא להרחיק כהנים מליטמא וצ"ע. אבל עכ"פ כל ישראל סוברין זה לחיוב דהוא ג"כ מצרכי המת כהרמב"ם, ומה שאין גובין בתחלה לעשות נפש למת עני משום דאינו חיוב להטילו על הצבור דלא הטילו אלא עיקרי עניני כבוד שבל"ו הוא כביון אבל בשביל כבוד בעלמא לא הטילו על הצבור אלא על בניו ועל המהויבין בקבורתו.

עכ"פ חזינן שעלמא נהגו בזה כהרמב"ם שהוא חיוב, וגם לר"ת הוא גולל ודופק הנאמר בקרא וא"כ הרי עשו כן מעולם, ולכן הוא דאי חיוב לעשות מצבה על כל המתים, וגם על הצדיקים זה דורות הרבה שעושין מצבות, ואולי הוא משום דלכמה דינים שאיכא לת"ח לא נהגו בזמננו כהא דאין מחייבין להמביישו ליטרא דדהבא כדאיתא ברמ"א יו"ד סימן רמ"ג סוף סעי' ב' ובסעי' ז' ולא לענין שאין יכול לגדות לכבוד עצמו ולא לעשות דינא לנפשיה, ואף שהביא הרמ"א שלענין זה יש חולקין משמע מהגר"א ס"ק י"ט שדעתו דאין בזה"ו דין ת"ח לזה, שלכן אולי גם לדין בנין נפש על הקבר הוא מהדינים שליכא בזה"ו דין ת"ח, ואולי מטעמי אחרוני שא"כ איכא חיוב להעמיד מצבות, ואף שאין רוח חכמים נוחה להוציא הוצאה גדולה ביותר על מצבות דגם על כל עניני המת אין להוציא ביותר מתקנת ר"ג בכתובות סוף דף ח' ע"ב, אבל מצבה בינונית יש חיוב לעשות. ואלו שרוצין לבטל הוא שלא כדינא וצריך למחות בכל מה שאפשר. ואלו שכבר עשו מצבות אף גדולות ביותר כבר זכו בזה ממש גם בדיני ממונ.

ולענין המצבות שנתפנו מאיזה סבה אסורין בהנאה כשיטה ראשונה שכתב הרמ"א ריש סימן שס"ד שכן פסקו כל האחרונים וצריכין לגוננם בקרקע כדין כל איסורי הנאה.

והנני ידיד כל אחד ואחד העוסקים בזה לשם שמים לקיים מצותיו בכבוד מתים ומברך באהבה,

משה פיינשטיין

מו"ק דף כ"ב ר"ה עד בשם הירושלמי ברם הכא עד שיגערו בו חבריו ויאמרו לו צא מעמנו, ואף שבירושלמי שלפנינו ליכא גירסא זו אבל הא להתוס' היה גירסא זו, שלכן היה מקום לומר דהוא דוקא משום שאין רוצים שיהיה בחבורתם אבל אם לא איכפת להו ולא יתבדלו ממנו בשביל זה יהיה אסור אף שהשערות גדולים ביותר והשמיענו הרמ"א דהגערה הוא רק סימן לגודל השער ביותר שלא חייבוהו להאבל אף על אביו ואמו להצטער ביותר, ומחמת שלא לכל אינשי שוה הצער באורך השער נתנו השיעור בגערת חברים הרגילים עמו וידועין איד דרכו להסתפר שמוזה יבינו בכמה יותר מהרגלו הוא מצטער, שלכן אם ליכא מי שיגער שיערו דהצער ביותר לסתם אינשי הוא בג' חדשים. אבל א"כ ליכא דבר מוחלט לכל המדינות ואף לא לכל אינשי שבמקום אחד שיעור הג' חדשים דודאי לא כל המדינות שוות שאיכא חלוק בין חמות לקרות ואיכא חלוק בין מדינות לענין הקפדת יופי וגם במקום אחד איכא הרבה אינשי. ולכן מסתבר ששני פעמים כפי הרגילות הוא שיעור הצער לכל מדינה כהרגלה ולכל יחיד כהרגלו, וכיון דבדרך כלל מסתפרים בכל חדש או לששה שבועות משערין שיעור גערה כב' פעמים מה שרגילים להסתפר דהיינו ב' או ג' חדשים, ואצל הרמ"א ב' פעמים הזמן המצוי ביותר הוא ג' חדשים. ואם אצל יחיד הגיע זמן גערה קודם ג' חדשים דנוהג להסתפר בכל חדש לכל הפחות יכול להסתפר אפילו קודם ג' חדשים דבשביל זה תלו זה בחבריו שידועין הרגלו. אבל תוך שלשים לא מהני גערה דלא גרע מסתם אבל ולא ניתן שיעור גערה לקולא אלא לחומרא. ונכון להמתין שיעור גערה להסתפר ולגלח כל י"ב חדש על אביו ואמו אם לא לצורך שבכה"ג מסתפר כדרכו אחר שהמתין שיעור גערה משהתחיל אבילותו וכדאיתא כן בחדושי רעק"א סימן ש"צ סעי' ד' ובפ"ת סק"ד שכן הוא מדינא ולכן כשאיכא צורך ודאי אין להחמיר, אבל בלא צורך מן הראוי להחמיר דכל השנה לא יסתפר בלא גערה או שיעור הגערה דכל השנה הא יש לו להצטער במה שחייבוהו, וצ"ע בטעם ההיתר לדינא לאחר הגערה ראשונה.

משה פיינשטיין

סימן קנז

עוד בענין הנ"ל בדבר פגע בו רגל

אם הגיע לשיעור גערה ופגע בו הרגל תוך ל' יום נמי משמע שיש לאסור להסוברים דאסור בגערו בו חבריו תוך שלשים והגיע הרגל דלא אמרינן לענין

ללמוד חכמת הרפואה בבתי ספר שבהמדינות שצריכים ליטמא למתים, ולא יקילו ממה שמצינו מרבנותינו הראשונים שהיו כהנים והיו רופאים שהם בכוחותיהם הגדולים למדו כל חכמת הרפואה במסירת כל דבר בעל פה אף בלא שום ראייה והסתכלות במתים ולא נגעו במת מעולם ולא היו באהל אחד עם מתים, אבל בזמננו שא"א זה לכן ודאי אסור. אבל עיינתי בהקונטרס שהוא עצמו ג"כ מסיק שאין להתיר לכהן אף בזמן הזה ליטמא למתים, אבל מתיר מצד אחר דפקוח נפש וזהו שטות והבל שלא ניתן לבר דעת לומר כלל, שאף אם לא היה שום רופא בעולם ליכא חיוב מצד פקוח נפשות ללמוד חכמת הרפואה דהחיוב דפקוח נפש איכא לכל אדם שיציל חברו במה שיכול שאם הוא רופא מחויב להציל חולה מחליו אבל ליכא חיוב שילמוד חכמת הרפואה כדי להציל חולה מחליו, וכמו בצדקה שאם יש לו לאדם ממון מחויב ליתן צדקה אבל ליכא חיוב על האדם לעשות מסחרים ולהתעשר כרי ליתן צדקה, אבל לבר זה וכי חסרים רופאים בעולם ולא שייך אף לטעות בזה שיאמר הכהן ואף ישראל שמניח מללמוד בשביל פקוח נפש שיעשה כשילמוד חכמת הרפואה, שליכא בזה אף מקום לטעות אף לא התנצלות לבטול תורה, ואדרבה מצד אומנות לפרנסה הוא התנצלות לבטול התורה שמתיר לסתם אינשי ללמוד איזה אומנות אף שאיכא בזה בטול תורה כדאיתא במנחות (צט), אבל בשביל פקוח נפש ליכא בזה ענין התנצלות לבטול תורה שלא חסר רופאים בעולם, ואדרבה יש לו לחוש אולי לא יתכוין אל האמת ואדרבה יקלקל להחולים, ומכיון שעיקר היתרו הוא על דבר הבל כזה הרי רואה כל אדם שאינו כלום ולא שייך לומר שסומכין עליו.

והנני ידיח,

משה פיינשטיין

סימן קנו

בענין שיעור גערה

בע"ה

סיון תשל"ד.

בשיעור גערה כתב הרמ"א ביו"ד סימן ש"ץ דנוהגים ג' חדשים, ונראה פשוט שאין כוונתו לומר זמן לגערה דהכל תלוי בכל יחיד ויחיד לפי גידול שערותיו והרגילו להסתפר אלא כוונתו לומר גדר לשער שיעור גערה אם החברים לא איכפת להו איך שהוא הולך בשער משום דהיה מקום לומר דההיתר הוא מהצער שיהיה בדול מחבריו דהרי איתא בתוס'